

Slovenski dom

Štev. 132.

V Ljubljani, v soboto, 13. junija 1942-XX.

Leto VII.

Izključna poslaženka za oglaševanje italijanskega in tujega
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana
Redazione Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Veliki uspehi ofenzive v Marmariki

Namen italijanskega in nemškega napada, kronanega z osvojitvijo Bir Hacheima, je bil, preprečiti angleške priprave za veliko ofenzivo — Velik plen v zadnjih dneh boja

Uradno vojno poročilo št. 742 pravi:

Postojanka Bir Hacheim, mogočno organizirana in trdovratno branjena, sta italijanska in nemška motorizirana pehota večeraj zjutraj v naskoku zavzeli in osvojili. Napad je pripravljala osredotočen ogenj topništva in so ga podpirali skupinski nastopi močnih letalskih oddelkov. Število ujetnikov presega 2000. Velik je plen, ki vsebuje veliko topov in sredstev, povečini nedotaknutih. Na prizorišču boja so v kratkem času našli nad 1000 trupel sovražnikov. Skromen del posadke, ki so ga v glavnem sestavljali francoski uporniki, je iskal izhoda v begu. Ker so ga pa brez odhoda tolkli osni bombniki, je imel nadluno, zelo hude izgube v ljudeh in v blagu.

Divizija »Arietec« je severno od Bir Hacheima strla sunek angleških oklepnihi sil. Njeno topništvo je z izredno uspešnim in natančnim ognjem, ki se je začel iz prav majhne oddaljenosti, izvajalo poseg sovražnikovih tankov, ki so bili povečini uničeni.

Tudi nad nasprotnikom zaledjem je delovalo letalstvo ter v znatnih količinah zažigalo ali pekovalo oklepne avtomobile ter preskrbovala na vozila. Nemški lovi so v boju zbili pet angleških letal.

Na Sredozemskem morju smo izgubili en rusilec, ki je bil potopljen zaradi sovražnikovega Neka druga enota iste mere je bila potopljena, ker je trčila na blodečo mino. Dobrišen del posadke je bil rešen. Rodbine so bile obveščene. Število mrtvih med sovražnikovim napadom na Tarent je naraslo od 20 na 41.

Nekaj bomb, vrženih nočjo na okolico Tarenta ni povzročilo ne škode ne izgub.

Rim, 13. junija. s. Napadu, ki so ga osni oddelki začeli v Marmariki opoldne 26. maja, je sovražnikova propaganda izvolila, kakor ponavadi, pripisovali kar najobsežnejše in kar najbolj oddaljene cilje, tako glede prostora kakor glede časa. Angleško-ameriška domišljija ni govorila samo o nastopu proti trdnjavi Tobruk, temveč celo o ofenzivi proti Sueškemu prekopu in potem o pohodu po dolini Nila.

Toda resnico glede ciljev tega napada je kaj lahko ugotoviti. Prizadetim našim višjim poveljstvom so prihajale vedno trajnejše in točnejše novice o živih angleških pripravah za nastope velikega obsega v Cirenajki. Tak načrt ni mogel nikogar presenetiti, kdor se je zavedal, da se nasprotnikovo poveljstvo gotovo ni odreklo namenu, da se bo masčevalo za poraz, ki ga je doživelo v januarju.

ko je bila po bliskoviti in neubranljivi protiofenzivi osnih čet v kratkih tednih zavzeta spet vsa Cirenajka, katero so Angležji osvojili za tako drago ceno. Tudi letni čas ni mogel biti nepremagljiva ovira, kakor ponavlja londonski radio. Treba je omeniti, da so pred letom dni, natanko 15. junija, angleške oklepne skupine ter pehotni oddelki krenili v napad, osamili naši glavni postojanki Halfajo in Sollum ter se skušali razliti v Cirenajko. Ta vmesna poletna ofenziva, ki so jo izvedli med dvema jesenskima v letu 1940-1941, je imela z njima skupen negativni uspeh, pokazala pa je, da tudi v največji vročini angleškemu poveljstvu ni tuja misel za poskus nastopov v velikem obsegu.

V letošnjem nasprotnikovem načrtu torej ni bilo nič neverjetnega. Docela so ga pa potrdile tudi listine, ki so jih dobili generali in višji častniki pri ujetnikih. Lahko dodamo še, da so pričakovali, da bo poleg angleške VIII. armade stopila v boj še nova velika oklepna enota, ki se pripravljala v pokrajini ob ustju Nila. Ti armadi naj bi sprožili napad, katerega začetek je bil določen za prve dni julija.

V teh okoliščinah so sile osi hotele prebiti nasprotnika v izbiro časa. Italijanska in nemška

uradna poročila že od prvega dne niso zamolčevala, kako trd — kar so sicer tudi vedeli vnaprej — je boj proti sovražniku, ki se je vgnezdil za obrambo na mogočno urejenem ozemlju, kjer je bil oskrbljen z obilnimi oklepnihi sredstvi ter so ga zlasti po kopnem preskrbovali v izobilju s čelami in blagom.

Se enkrat so odlične manevrske lastnosti poveljstev in čet ter kakovost našega vojnega materiala omogočile doseči vrsto znatnih uspehov. Številni plen — čez 12.000 ujetnikov, med njimi en admiral in več generalov, okoli 600 vozil, tankov in oklepnihi avtomobilov, skoraj 300 topov različnih mer in vrst, veliko stotin tovornih avtomobilov, vse to priča o pomenu doseženih uspehov.

Boji pri God el Ualebu in nato boji okoli El Adema so bleščeča bojovniška dejanja, med katerimi so bile obkoljene in uničene pomembne skupine sovražnikovih sil. Tem stvarnim uspehom je treba priložiti še najvažnejše: pri Bir Hacheimu.

Čeprav se bitka še nadaljuje, je vendar dovoljeno že zdaj trditi, da so odlični uspehi v tej bitki bili že doseženi: sovražnikov načrt smo prevrgli, njegovo razporeditev zmešali ter Angležem prizadeli kar se da velike izgube v ljudeh in blagu.

Nemško vojno poročilo

Velik nemški napad vzhodno od Harkova

Vsi dosedanji nastopi v južni Rusiji še nimajo nič skupnega

Hitlerjev glavni stan, 13. jun. Nemško vrhovno poveljstvo je večeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Pred Sebastopolom je po srditih napadih na številne utrdbe bilo osvojeno novo ozemlje. Pomorni sovražni protinapadi so se izjavljali s hudimi izgubami. Skupine bojnih letal so nadaljevale s hudim napadom na globoko razčlenjene utrdbe.

Na ostalem vzhodnem bojišču je prišlo do zmagovitega napada naših čet, ki je zavzel velik obseg vzhodno od Harkova.

Na bojišču pri Volhovu so spodleteli mnogi sovjetski napadi.

V Severni Afriki je bilo v bojih okrog trdnjave Bir Hacheim zajetih več ko 2000 ujetnikov.

ki so bili po večini De Gaullovi pristaši. Zajeti ali uničeni so bili številni topovi ter več stotin motornih vozil. Sovražnik je imel zelo hude izgube.

V vzhodnem Sredozemlju je nemška podmornica pred palestinsko obalo potopila dve ladji s skupno 4000 tonami ter dve tovorni jadralnici. Druga večja ladja je bila poškodovana s torpedom.

Pri napadih nemških podmornic na močno zavarovano skupino ladij v vzhodnem Sredozemlju, o katerih je bilo javljeno že v vojnem poročilu 11. junija, je bila potopljena še ena prevozna 6000 tonska ladja.

Pri vzemirjevalnih poletih posameznih angleških bombnikov na nemško, dansko in holandsko obalo je bilo v pretekli noči sestreljenih trije sovražnihi letal.

Pehotni polk pod poveljstvom kapetana Lorenzena, ki ga je podpirala napadalna topniška baterija, se je z izrednim junaštvom prav posebnost odlikoval v napadih pri Sebastopolu.

Narednik Steindatz je na vzhodnem bojišču dosegel svojo 95. letalsko zmago, poročnik Marseille pa je v Severni Afriki sestrelil štiri stroje in si s tem osvojil svojo 81. zmago.

Podmornica nadporočnika Heidmanna se je posebno izkazala pri napadih na skupino ladij v vzhodnem Sredozemlju.

Berlin, 13. junija. s. Listi poročajo, da je napad vzhodno od Harkova močno narasel. Po večerajšnjem vojnem poročilu nemškega vrhovnega poveljstva izjavljajo v pristojnih vojaških krogih, da se utegne ta nastop silovito razvijati. Potek bitke daje mnogo zadovoljstva. Poudarjajo še, da tudi napadi v Donški kotlini čedalje bolj naraščajo. Čeprav pa so ti nastopi zavzeli že znatne mere, pomenijo dozdaj še zmeraj preureditev in izboljšanje nemških bojnih črt. Skratka, sedanji boji še nimajo nič skupnega s pričakovano veliko ofenzivo.

Berlin, 13. junija. s. Iz pristojnega vojaškega vira se je izvedelo, da so nemške čete v zadnjih bojih pred Sebastopolom osvojile novo ozemlje. Sovražnik je izkoristil številne prepeade in številne zemeljske votline pred trdnjavo ter v njih zgradil silne trdnjave, ki jih brani močno topništvo. Te sovražne postojanke ni moči uničiti drugače kot s topovi in metalci bomb. Zato je videz, da boji potekajo počasi in so zelo trdi. V pristaniškem predelu Sebastopola so bila zažgana skladišča goriva in streliha. Nemški lovi so napadli boljše love, ki so se tod spustili v obupne boje, ter sestrelili štiri nasprotna letala. Nemška bojna letala so tudi silovito obdelovala oskrbovalne zveze vzhodno od Harkova ter uničila mnogo motornih vozil in prevoznih sredstev. Nemški lovi so sestrelili dvajset sovražnih letal, samo pa so izgubili tri.

Ameriški bombniki prisiljeni pristati v Turčiji

Ankara, 13. junija s. Štirje ameriški bombniki so večeraj pristali v Turčiji, trije v Ankari, četrti pa v okolici Smirne. To so bombniki vrste »Douglas« s štirimi motorji. Ameriški letalci, 25 po številu, niso hoteli ničesar povedati o namenu njihovega prihoda, pač pa so rekli le to, da se mora njih poslanstvo izpolniti na Crnem morju. V turških vojaških krogih smatrajo, da naj bi ta ameriška letala pomagala braniti Sebastopol. Trije štirimotorniki, ki so pristali v Ankari, so nepoškodovani, četrti ima četrto letalo poškodovano dva motorja, na trupu pa se poznajo sledovi krogel osnih lovcov. Dva ameriška častnika sta povedala, da so omenjena štiri ameriška letala preganjala sovražna letala. Častnike bodo pustili na svobodi pod častno besedo, da ne bodo ušli. Člane posadke pa bodo internirali.

Nov posvet med Angležji in Indijci

Saigon, 12. junija. AS. K Karahi je nenadoma prišel vojvoda Gloucesterski kot zastopnik Jurija VI. in je sklical na posvet indijske politične voditelje.

Podtajnik fašistovske stranke na obisku v Messini

Rim, 13. junija. s. Podtajnik fašistične stranke Ravasio je v Messini poročal zveznim tajnikom pokrajin Sicilije in Kalabrije. Pojasnil jim je Ducejevo izjavo na zborovanju v Beneški palači dne 26. maja. Nato je obiskal mesto Messino ter se posebnost dolgo mudil v predelih, prizadetih po angleških bombnih napadih. Popoldne je šel v civilno in vojaško bolnišnico ter nesel vzajemnostne pozdrave stranke ranjencem, žrtvam zadnjih letalskih napadov. Pred odhodom je obiskal tudi protiletalske baterije in se pogovarjal z vojniki iz protiletalske milice.

Italijansko-nemška pogodba o izročanju krivcev

Rim, 13. junija. s. Zunanji minister grof Galeazzo Ciano, nemški veleposlanik v Rimu von Mackensen, glavni ravnatelj nemškega ministrstva za pravosodje Schäfer in prvi poslanski svetnik v nemškem zunanjem ministrstvu Siedler so večeraj podpisali pogodbo, po kateri si bosta Nemčija in Italija v bodoče izročali krivce ter si v kazenskih zadevah šli druga drugi na roko.

Seznam žrtev pri angleških letalskih napadih na Tarent

Rim, 13. junija. s. Izdan je bil uradni seznam o žrtvah angleških letalskih napadov na Taranto v noči na 10. in na 11. junij. Seznam prinaša imena in družinske podatke žrtev. Iz njega je razvidno, da je bilo pri prvem napadu ubitih 41. ranjenih 10 oseb, pri drugem napadu pa ubitih 51 in ranjenih 5 oseb.

Vesti 13. junija

V japonskem poslanstvu v Rimu je bil večeraj velik sprejem na čast italijansko-japonskega društva. Sprejem je potekal v duhu odkrišrčnega prijateljstva z velikim zaveznikom na Daljnem Vzhodu.

Včerajšnjega sprejema časnika v nemškem zunanjem ministrstvu se je udeležil tudi indijski voditelj Chandra Bose. Časnikarjem je prebral izjavo o glavnih točkah svojega političnega, gospodarskega in socialnega programa ter izrekel upanje, da bo indijsko ljudstvo osvobodeno stoletnega angleškega jarma in bo konec koncev vendarle enkrat moglo živeti svobodno.

Ameriško pomorsko poveljstvo je po večerajšnjem dnevu izdalo uradno poročilo, v katerem priznava, da je bila v bitki za Koralno morje izgubljena letalonosilka »Lexington« (33.000 ton).

Japonsko letalstvo je od 16. maja do 9. junija na Novi Gvineji sestrelilo 68 nasprotnikovih letal, 4 pa uničilo na tleh. Japonci so v tem času izgubili 6 letal, pa še te zaradi tega, ker so se z vsem tovorom bomb vrgla na izbrane cilje.

Francoška vlada je izdala uradno poročilo o zadnji ministrski seji, na kateri so dolgo razpravljali o prehrani, zlasti o žitu, masčobah in o vinu.

Zaradi težav pri pomorskem prevozu bodo v Združenih državah v kratkem prisiljeni omejiti porabo kakava in čaja.

Zakon o ugotovitvi izvora pri premoženju državnih uradnikov v Turčiji je bil objavljen te dni. Po tem zakonu bodo morali drž. uradniki prijaviti vse imetje svoje rodbine, tudi vrednotnice, dragulje in zlato ter navesti od kod premoženje. Zakon velja tudi za uradnike, ki so pustili službo pred 1. septembrom 1939 in bo veljal še pet let po koncu sedanjega izrednega stanja. Imetje, ki so si ga državni uradniki pridobili po 1. septembru 1939, bo zaseženo in krivci za vselej izključeni iz državnih služb.

Nekateri švicarski listi pišejo o vojaški pogodbi med Anglijo in Rusijo ter se vprašujejo, kako bodo tako napihnjeno novico sprejeli v drugih deželah. V nevtralnih državah, zlasti v Švici, vsej tej stvari dosti ne zaupajo, ker je Sovjetska zveza doslej še vedno ravnala prav nasprotno, kakor je pa obljubila. Zato ne gre niti po njeni preteklosti niti po njeni slasti po novih ozemljih, pa tudi ne po njeni ideologiji, da bi ji prisodili za bodočnost kaj iskrenosti.

Zaradi ugodnega razvoja pogajanj med Finsko in Nemčijo, bodo v kratkem vzpostavili redno trgovsko letalsko zvezo med Helsinkijem in Berlinom.

Dopisnik agencije Domei se je pogovarjal z dvema Japoncema, Sakurajem in Sumido, ki sta dolgo let živela v Evropi ter se zdaj vrnila domov. Živila sta, da so japonski vstop v vojno olin japonske zmage v Italiji in Nemčiji zbudili prav živahno veselje. Dodala sta, da zlasti italijanski tisk objavlja vse novice iz Japonske in da se italijanska javnost zanima za vse, kar je japonskega.

Za proslavo dneva mornarice je prišlo v Rim zastopstvo nemških mornariških častnikov, podčastnikov in mornarjev. Na postoji so ga sprejeli italijanski mornarji z godbo. Za petletnico vojne s Kitajsko, ki se je začela 7. julija 1937, bo Japonska vlada izvedla odločno propagando, da prikaže Japoncem v pravi luči pomen tega boja. Med 1. in 7. julijem bo mnogo javnih zborovanj in proslav, opuščene pa bodo običajne vojaške parade.

Nemško stališče do pogodbe med Anglijo in Rusijo

»Za ustanovitev drugega bojišča v Evropi je treba v prvi vrsti privoljenja — Nemčije!«

Berlin, 13. junija. s. Glede nove angleško-sovjetske pogodbe je neki nemški politični razlagalec izjavil tole: Za Nemčijo je ta pogodba dogovor zaradi nevarnih okoliščin, ki dokazuje, v kako pogubnem položaju je Sovjetska zveza v političnem in vojaškem oziru. Hoteli so po opitje posnemati velika srečanja voditeljev držav Osi in vso stvar prikriti. A da je bil Molotov v Londonu in Washingtonu, ni bila za Rim in Berlin nobena skrivnost. S svojim prikrivanjem so hoteli spraviti ves svet v začudenje. V resnici pa ni v pogodbi nič drugega, kakor kar je bilo sklenjeno že 12. julija leta 1941. V sedanji dvajsetletni pogodbi je nova samo ena točka, v kateri je bistvo vse zadeve: to je 5. člen, ki zavezuje obe državi, da po vojni ne bosta iskali osvojitve ozemelj in da se ne bosta vtikali v notranjo politiko drugih držav.

Moskva se je 1. 1939. pri pogajanjih med Ribbentropom in Molotovom zavezala, da bo svoj vpliv

na baltske države omejila le na gospodarsko izmenjavo, a da se bo vzdržala vsakega političnega vmešavanja. Dvajset dni nato je že prelomila obljubo. Prav tako je storila glede južne Evrope in Besarabije. Zato ta nova pogodba ne pomeni prav nič. Nikogar ni v Evropi, ki bi zaupal moskovskim obljubam.

Glede ustanovitve drugega bojišča je precej značilno, da dogovor ni prišel v pogodbo. Molotov je moral nastopiti s hudimi grožnjami, če bi angleška pomoč ne hotela biti izdatna. Tako imenovani napad s tisoč letali na Köln je bil uprizorjen za Molotova. Vesela novica naj bi bila za Stalina, ki je bil v skrbeh, ali se je Molotovu kaj posrečilo ali ne. Govornik je zaključil, da morata pri ustvaritvi drugega bojišča biti dva. Sovražniki so pozabili, da je treba za to privoljenja Nemčije, ki ne bo nikdar dovolila, da bi se drugo bojišče uresničilo.

Pogodba o tesnejšem gospodarskem sodelovanju med Romunijo in Nemčijo v vojnem času

Bukarešta, 13. junija. s. Snoči je bilo izdano naslednje uradno poročilo: V zadnjih tednih so potekala in bila končana med nemško in romunsko vlado gospodarska pogajanja. Njih glavni namen je bil, poglobiti gospodarsko sodelovanje v vojnem času ter zagotoviti, da bosta Romunija in Nemčija dali na razpolago druga drugi, kolikor se bo le dalo orožja in surovin, ki so potrebne za skupno vojskovanje. Določeno je bilo od obeh strani, čim

bolj povečati dobave. Razgovore sta imela nemški pooblaščen minister Clodius ter romunski podpredsednik vlade prof. Antonescu. Istočasno se jima je ponudila prilika, da sta prijateljsko in v duhu medsebojnega zaupanja, ki označuje odnose med obema zaveznikoma državama, razpravljati o vseh gospodarskih vprašanjih, ki zanimajo v enaki meri Nemčijo in Romunijo.

Podaljšanje obsednega stanja v turških obmejnih pokrajinah

Ankara, 13. junija s. Turška velika narodna skupščina je večeraj podaljšala doseganje obsedno stanje v obmejnih okrožjih za novo dobo šestih mesecev, t. j. od 23. junija do 23. decembra.

Razprave o obvezni vojaški službi Kanadčanov izven kanadskih meja

Buenos Aires, 13. junija. s. V kanadski poslanski zbornici se je nadaljevala razprava o zakonskem osnutku glede obvezne vojaške službe. Sprito hude opozicije je bil ministrski predsednik prisiljen izjaviti, da verjetno ne bo potrebna odobritev zakona, ki se nanaša na obvezno vojaško službo izven državnih meja.

Zahtevajte povsod naš list!

Strah pred osnimi podmornicami na kalifornijski obali

Stockholm, 12. junija. AS. »Dagens Niheter« je prejel od svojega newyorškega dopisnika poročilo, da po vseh morskih poteh, ki vodijo ob kalifornijski obali od San Francisca do Los Angelesa križarijo oborožene podmornice. Ogledniška letala stalno krožijo nad obrežnimi vodami, kjer kljub temu Osne in japonske podmornice nevarno opravljajo svoje delo. Trgovske ladje si sploh ne upajo na morje, oziroma plujejo tik ob obali, da bi se izognile napadom podmornic trojne zveze. Bliznj vasi ob obali so izselili, tako da so kraji in naselbine na obmorskem pasu brez civilnega prebivalstva.

Podmornice so nepremagljive

Buenos Aires, 12. junija. AS. Severnoameriški mornariški minister Knox je o boju proti podmornicam izjavil, da doslej še niso mogli preprečiti podmorniške nevarnosti v ameriških vodah.

Nad 40 let ljubljanske cestne železnice

Ljubljana, 11. junija.

Okoli leta 1900, ob prelomu stoletja, se je Ljubljana že bližala po številu prebivalstva številki 40.000. Dobrih 30 let je minulo, odkar je stekla skozi Ljubljano južna železnica, ki je odvzela Ljubljancem glavni zaslužek, namreč pri tranzitnem prometu med Prago, Dunajem in Triestejem. Ljubljana si je v teh 50 letih druge polovice 19. stoletja le s težavo opomogla, zlasti ker jo je še zadel potres leta 1895. Toda kljub vsem oviram so si žilavi Ljubljanci, seveda s pomočjo stalnega toka doseljencev z dežele, le opomogli in tako je »fin de siècle« našel Ljubljano že v radostnem razpoloženju in dobrem upanju za bodoči razvoj. To upanje, ta optimizem Ljubljancem pred 40 leti ni razočaral. Toda pred 40 leti Ljubljana še ni imela značilnosti vsakega evropskega mesta približno enake velikosti, namreč cestne železnice. Blizina večja mesta kakor Gradec in Trieste sta jo že imela in celo Celovec, ki je šel manj prebivalcev kakor Ljubljana. Res je, da je imela Ljubljana po potrebu druge važnejše naloge, toda tudi na cestno železnico je začela misliti. Tako so jo pričeli pred 40 leti res graditi.

Na razliko od drugih mest, moramo povedati, da Ljubljana nikoli ni poznala cestne železnice, kjer bi vozili konji. Ni še dolgo, odkar so odpravili zadnje konjske železnice na stranskih progah na Dunaju in v Triesteju. To dobo razvoja je Ljubljanska cestna železnica preskočila. Pričela je kar z električnim pogonom.

Ko so gradili Ljubljansko cestno železnico, so bile največje težave v tem, ker ljubljanske ulice niso bile tlakovane, temveč le makadamizirane. Zato so tudi prvi vozovi, ki so stekli po ljubljanskih ulicah, poskakovali in je bilo vedno dovolj pritožb čeznje. Od tedaj dalje je tudi priljubljena navada Ljubljancem, da radi zabavljajo čez tramvaj, čeprav imamo sedaj v Ljubljani prav vzoren cestnoželezniški promet ter zlasti osebe za službi vso hvalažnost prebivalstva, ker se res trudi.

Nekoliko starejši Ljubljanci se še spominajo, kako skromno je bilo prvo omrežje ljubljanske cestne železnice. Proga je vodila od glavnega kolodvora po sedanji Cesti Soške divizije, mimo Bavarskega dvora, po sedanji Bleiweisovi cesti (bivši Dunajski), po Prešernovi ulici, čez Sv. Petra most po Sv. Petra cesti in Zaloški cesti do železnice, v Moste pa tramvaj že ni vozil več. Od magistrata pa se je odcepil del proge k Staremu trgu na Karlovsko in Dolenjsko cesto, pri mitnici pa je zavozil navzdol pred dolenjski kolodvor. Vse te proge so bile enotirne, izogibalnice pa so bile pred kolodvorom, na Ajdovščini, v Stritarjevi ulici, pred gimnazijo na Poljanski cesti ter pred Splošno bolnišnico. Na dolenjski progi pa sta bili dve izogibalnici, namreč na Sv. Jakoba trgu in pri odcepu ulice Privoz.

Zanimivo je, da prvi tramvajski vozovi, ki so prišli pred 40 leti v Ljubljano, niso bili novi, temveč so bili kupljeni v Celovcu, kjer so naročili modernejšo, starejšo pa dali Ljubljani. In vendar so ti tramvajski vozovi vozili še dobrih 30 let v Ljubljani. Tudi proga je držala dobrih 30 let, saj je bila sklenjena nekakšna pogodba med mestno občino in berlinsko tvrdko Siemens & Schuckert o razdelitvi pravice v teden dni Maloželezniški družbi. Prava lastnica je bila vseh 30 let omenjena berlinska tvrdka in šele potem je prišla večina delnic v last mestne občine ljubljanske. Ljubljana pa se je večala in leta 1930 je mestna občina ljubljanska vendar sklenila izboljšati tramvajski promet. Vse prej opisane proge so ostale, če vzamemo odcepek z Dolenjske ceste proti Dolenjskemu kolodvoru, ki je bil nepotreben. Pač pa je leta 1930 zgradila mestna občina dve dvotirni progi in sicer skozi Šiško in v St. Vid in drugo na Vič. Ljubljana je tedaj dobila tudi 15 lepih novih voz, s katerimi se še danes ponaša.

Nekaj let pozneje je bilo tramvajsko omrežje še bolj razširjeno. Tako je bila zgrajena proga po sedanji Cesti Soške divizije in Jegličevi cesti do sv. Petra, vsa ostala stara proga skozi sredino mesta pa je bila spremenjena v dvotirno. Ljubljana je tako dobila mimo kolodvora, cerkve sv. Petra in magistratnega poslopja pravo krožno dvotirno tramvajsko progo. Pač pa so ostali enotirni zvezi od središča mesta do Viča in od unijske pivovarne do St. Vida. Dvotirna je postala tudi proga od cerkve sv. Petra do bolnišnice, do Most pa je bila zopet enotirna. Nastali sta dve moderni izogibalnici, namreč pri cerkvi sv. Petra in na Ajdovščini.

Prav tedaj je občina v Abaziji opustila tramvajski promet s sosednjim Laurano ter je prav poceni prodala deset tramvajskih voz ljubljanski občini. Mestna občina ljubljanska je tedaj že prevzela preostale delnice Maloželezniške družbe ter je postala popolna lastnica tramvaja. Zgradila je novo remizo v Zg. Šiški ter uredila tam tudi lastno delavnico. Od tedaj dalje se vsa tudi večja popravila enako tudi nove naprave izvršujejo doma z

domačim gradivom in z domačimi delovnimi močmi. To pomenja za Ljubljano velik prihranek.

Leta 1935 je prevzel vodstvo mestne občine dr. Adlešič, ki je prav tako nadaljeval z razširjevanjem električne cestne železnice. Zgrajena je bila dvotirna proga do Sv. Križa z zanimivo pentlo, tako da se tramvaju ni treba obračati v nasprotno smeri. Svetokriška proga je zgrajena na zelo zanimiv način, namreč tako kakor železniške proge: na hrastovih pragovih so pritrjene prave železniške tračnice. S svetokriško progo je bilo ustrezno tiho in tisočim Ljubljancem, ki vsak dan romajo do pokopališča pokojnih, pa so si zaželeli boljše prometne zveze. Ugodnosti te proge vidijo vsak dan pogrebci, ki romajo na Zale in k Sv. Križu, najbolj pa se pozna to pred praznikom Vseh svetnikov. Ustrezno je bilo dalje tudi željam dolenjskega okraja, ko se je tramvaj podaljšal do Rakovnika in sicer prav tako na pravih železniških tračnicah. Tudi močanska proga je bila podaljšana do karmeličanske cerkve v Mostah.

Ko je bilo leta 1930 sproženo vprašanje razširjenja ljubljanskega tramvaja, je bil izdelan tudi načrt za nadaljnje širjenje cestne

Najvišje cene na ljubljanskem živilskem trgu

Po dogovoru z zastopnicami in zastopniki konsumentov, pridelovalcev in prodajalcev je mestni tržni urad Visokemu Komisariatu spet predložil najvišje cene za tržno blago v Ljubljani ter jih je ta odobril.

Z odlokom VIII-2 št. 2088-11 Vis. Komisariata za ljubljansko pokrajino veljajo za Ljubljano določene najvišje cene od ponedeljka 15. junija 1942-XX zjutraj dalje, dokler ne izide nov cenik.

Najvišje cene, ki je po njih dovoljeno v Ljubljani prodajati v ceniku navedeno blago in ga plačevati so naslednje:

Kislo zelje na drobno 3 L; kmečko kislo zelje 2.50 L; kisljaka 2 L; nova repa 2 L; karfiola 5 L; grah 4.30 L; kolerabica 3.50 L; rdeča pesa brez listja 4 L; rdeči korenček brez zelenja 4 L; črna redkev 1.50 L; redkvica 3 L; osuščeni hren 4 L; šopek zelenjave za juho 0.50 L; peteršilj 4 L; por 3.50 L; zelena 4 L; trda in zdrava domača čebula 4 L; šalota 5 L; česen 7 L; berivka 2 L; glavna solata 4 L; radič 3 L; špinaca 3.50 L; domači beluš 9 L; rabarbara 4 L; češnje 6 L; kilogram jagod 10 L; kilogram borovnic 5 L; liter suhih bezgovih jagod 6 L; kilogram suhega šipka 8 L; kilogram suhega lipovega cvetja 20 L; jajca 1.75 L kos.

Kjer ni posebej naveden liter, veljajo cene za kilogram. Opozarjamo pa, da vse te cene veljajo samo za blago, pridelano v ljubljanski pokrajini, ker je za iz drugih pokrajin uvoženo blago v veljavi cenik za zelenjavo in sadje št. 15 na modernem papirju. Posebno pa opozarjamo prodajalke in prodajalce, da mora biti po teh cenah napredaj vse blago zdravo, otrebljeno in v takem stanju, kakor je opisano v ceniku.

Ozračje se je nekoliko ohladilo

Ljubljana, 13. junija.

»Hvala Bogu! Nebo je nam poslalo dežle. Tako nekako so mnogi obdelovalci zemlje, vrtnarji in sploh ljudje, ki se marljivo posvečajo obdelovanju poljskih pridelkov, vzklicali ponoči, ko so se prebujali in so začutili lahno pršenje in lahen dež. Listje je želestelo. Nadejali so se, da se bo po noči razmahnila ploha, ki bo do zjutraj vsa polja in travnike temeljito namočila in zalila z blagodejnim dežjem. Nekdo se je tolažil:

»Saj sem rekel, ko pride polna luna, bo prišel dež.«

V petek ob 22.2 je res bila lunina sprememba, nastopil je mlaj. Toda Herschel je napovedal tudi za danes lepo in jasno vreme.

Ponoči so se res zgrnili nad mestom in okolico gosti deževni oblaki. Vse je kazalo, da bo nastala huda nevihta. Tako le kmalu po 22. uri je prvokrat lahno porosilo. Deževalo je le nekaj minut. Nato se je vse razglo. V drugi se je zloščilo nekako po polnoči in nekoliko močnejše zarosilo. Padlo je toliko dežja, da so bile ceste v okolici pomočene, da je bila zemlja po njivah poroščena, toda vse njive kličejo po izdatnejšem in obilnejšem dežju.

Včerajšnji dan je bil prav tako vroč in soparen, kakor vsi dosednji dnevi junija. Davi je bilo močno jasno, le oči Krim se je popolnoma zagnil v veliko sivooblačno kapo.

Vse kaže, da je moralo po Notranjskem močnejše deževati. Tudi po raznih predmetih ljubljane so bile glade dežja večje razlike. Ponekod je primerno dobro deževalo in grede namočilo, drugod pa je bilo le nekaj kapljic. Nočni dež je v toliko vplival, da se je jutranje ozračje primerno ohladilo. Jutro je bilo prijetno hladno, brez velike soparnosti.

železnice v Ljubljani. Ta načrt pa še čaka uresničenja in bo prej ko slej uresničen — seveda če ga ne bodo prehiteli modernjši sistemi kakor trolejbusi, filovije in slično. To so namreč vozila na električni tok, ki imajo samo dovodno žico za tok, ne pa tračnice, ter so nekakšni električni avtobusi. Ta vozila so bolj gibčna. Pred kratkim smo čitali, da so jih z uspehom uvedli v Triesteju.

Vendar pa še obstoji načrt, da se zgradi tramvaj v bežigrajski okraj. Seveda je tam huda ovira pri železniškem prelazu. Dalje je v načrtu proga po Hradskega cesti čez Štepanjo vas po Poljanski cesti do Ambrozevega trga, proga od Gradišča po Gorjupovi ulici čez Gradišče v Trnovo in po progi po Cesti Viktorija Emanuela III. Groharjevi in Askerčevi ulici na Opekarsko cesto ter čez Pruski most na Dolenjsko progo. Toda to so samo načrti, ki čakajo izvedbe.

Še pred nekaj leti smo morali večkrat poročati o velikih bilancnih težavah Maloželezniške družbe. Te pritožbe so sedaj prenehale in je ljubljanski tramvaj danes podjetje, ki redno plačuje svoje stare dolgove, poleg tega pa že prinaša mestni občini sicer skromne, toda vendar nekakšno priznavačino. Glavno nalogo, namreč da skrbi za udoben promet v Ljubljani, pa mestna železnica vsekakor izpolnjuje. (—r)

Novice iz Države

Cesar obiskal neko letališče. V sredo je Kralj in Cesar obiskal neko letališče v Srednji Italiji, kjer se vežbajo piloti z novimi letali. Pri sprejemu je bil navzočen razen številnih častnikov tudi državni podtajnik za letalstvo general Fougier. Suveren si je ogledal nekaj letal najnovejše izdelave, prav tako pa je prisostvoval tudi poskusnim poletom. Pred odhodom je izrazil letalcem in poveljnikom svoje priznanje in zahvalo.

Zmeda v vlaku kriva nesrečo. Ko je brzi vlak na progi od Savona proti Torinu vozil skozi nek predor, je na spojnem mostiču med dvema vagonoma nenadoma izbruhnil ogenj. Potnikov se je nenadoma polastil takšen strah, da so začeli kar brezglavo pritiskati proti izhodu in skakati iz drvečega vlaka. Deset ljudi se je pr skoku pobilo, ena ženska pa je poškodbam še podlegla. Ogenj je bil brezpomemben in so ga železničarji takoj pogasili, toda panike in nesreče niso mogli preprečiti.

Tatvina predilnih čolnikov. V znani tekstilni veletovarni Snia Viscosa v Milanu je nekoga dne zmanjkalo večje število predilnih čolnikov iz dragocene kovine, vrednih okrog 2 milij. lir. Tatvina je bila izvršena takrat, ko sta se menjali na delu dve skupini delavstva. Sum je padel na tovarniške elektromonterje, ki je nazadnje tatvino tudi priznal in povedal, da je dal dragocene predmete shraniti svojemu prijatelju. Ko so tudi tega prijeli in od njega izvedeli za skrivališče čolnikov, so se policijski organi vrgli na iskanje. Toda v označenem skrivališču čolnikov ni bilo. Kot tihi družabnik se je namreč tatinski dvojici pridružil neki tretji, ki je iztaknil skrivališče in čolnike na tihem odnesel. Pa tudi tega so izsledili. Tako so nazadnje vse ukradene predilne čolnike našli in jih vrnili tovarni.

V treh vrstah...

Na planinah nad Borovljami se je pred dnevi smrtno ponesrečil Ernest Fricke iz Bremena. S svojim tovarišem Valterjem Baselewskym je zasedel na krhko skalovje in treščil v 200 m globok prepad. Pri padcu se je dvakrat prekotil. Njegov tovariš je smrtno nevarnosti, ves izčrpan, naslednje jutro našel pot in se rešil.

Na vzhodni fronti je padel Leopold Ljubec, rodom iz Maribora, znan športnik v boksu. Nadalje je padel na vzhodni fronti 19letni SSprotovojec Karel Hare iz Maribora. Nemški dnevniki navajajo dalje smrti junaških koroških borcev, ki so padli na fronti.

V Sošanju so odprli glasbeno šolo. V tem kraju sta se poročila lesni trgovec Robert Brinar in Pavla Lichtenebergerja, vdova po oskrbniku veleposestva Kerestina na Hrvaškem, po rodu iz Haukejeve družine v Sošanju.

Blizu Velikega Mraševca na Krškem polju je utonil v Krki 13letni edinec posestnika Sturma. Fantič je pripadal organizaciji kočevske mladine.

2000 ha zemlje so na novo obdelali letos samo na področju belgrajske občine. Za obdelavo se je prijavilo 10.000 ljudi.

Praznik sv. Antona — dan Poglavnikovega godu — bodo Hrvatje najslavesneje proslavili. Hrvatski listi pišejo, da je ta dan praznik vsega hrvatskega naroda. Vojaških parad in pregledov pa na ta dan ne bo.

Zagrebski peki smejo od pretekle spote peči kruh samo v kosih po 60 dkg in 120 dkg.

V Moravčah so dobili novega občinskega komisarja v osebi Ivana Fuggerja, posestnika in kolarskega mojstra, ki živi že dalj časa v Moravčah, je pa po rodu s Koroškimi.

Castni ustaš, hrvatski pehotni general Anton Matašić, je te dni slavil 80letnico svojega rojstva.

V Celju sta se poročila Franc Lešnik in Marija Okrožnik.

Nova odlikovanja hrvatskih prostovoljcev. Poveljnik na južnem odseku vzhodnega bojišča je odlikoval z železnim križem prve stopnje hrvatskega podpolkovnika Džala. Dalje so bili odlikovani za letalske zmage nad sovražnikom Zlatko Stipčić, Albin Starc in Tomislav Kauzlarić, vsi z železnim križcem drugega reda.

Ena hrvatska »bojna« je uničila pri Harkovu dva sovjetska polka, tako poroča Evropa Sonderdienst.

V Vrdu na Hrvaškem so pred dnevi odprli novo zdravilišče in kopališče.

Hrvatski častniki so se zbrali v četrti v Zagrebu in razpravljali o važnih vprašanjih poklicnih hrvatskih častnikov.

Tudi na Hrvaškem so začeli z zbiranjem starega papirja. Zato je izšla uredba, ki prepoveduje sežiganje starega papirja in knjig.

Pevski zbor Glasbene Matice ljubljanske ima v ponedeljek 15. junija t. l. ob 18 v Hubodovi pevski dvorani občni zbor z običajnim dnevnim redom.

E. Wallace

RDEČI KROG

ROMAN

Parr je nadaljeval ter omenil mnogo zanimivih dogodkov, v katere je bil vpleten tudi sam. Bilo je že skoraj pol dvanajstih, ko je Jack vstal in se še enkrat opustil za svoj nenapovedani obisk. »Spremlj vas bom do večnih vrat, saj je vaš avtomobil še tu, kaj ne?«

»Ne,« je dejal Jack. »Prišel sem namreč s taksijem.«

»Hm,« je dejal inspektor. »Zdelo se mi je, da sem videl, kako so je pred večnimi vrati ustavil neki avtomobil. Ljudje, ki stanujejo v tej hiši četrti, kolikor mi je znano, nimajo avtomobila, verjetno pa je to avtomobil kakšnega zdravnika.«

Parr je odprl večna vrata in res je stal tam črn avtomobil, kot je bil dejal inspektor.

»Zdi se mi, da sem nekoč že videl ta avto,« je dejal Parr ter stopil za korak naprej. Komaj pa je to storil, je iz temnega avtomobila švignil plamen iz samokresa. Slišati je bilo gluheč pok in inspektor je omahnil v Jackove roke ter zdrsil na tla. Trenutek pozneje je avtomobil že zdrvel po ulici. V njem ni bilo videti nobene luči. Še preden pa so utegnili alarmirati okolišani priti na pomoč, je avtomobil že izginil za voglom.

Neki stražnik je pritekel po cesti; skupaj z Jackom sta vzdignila ležečega Parra ter ga odnesla v jedilnico. Na sredo je teta že odšla k počitku, tako da po vsem videzu ni nič slišala, nič opazila.

Inspektor Parr je odprl oči in pomežiknil.

»Ta je bila pa krepka,« je dejal z bolestinim glasom. Z lahkotno roko je segel pod telovnik in izlekel na dan zmaličen kos svinca. »Zelo sem vesel, da ni rabil avtomatičnega samokresa,« je

dejal in videč veliko začudenje na Jackovem obrazu, se je dobrodušno nasmejal.

»Ta gentleman, ki se imenuje Rdeči krog, je samo eden od treh ljudi, ki nosijo jekleni telovnik, tak telovnik, da jih brani pred jeklenimi krogami,« je rekel. »Jaz sem drugi in...« Parr je umolknil za nekaj časa, »Talijsa Drummondova je tretja, kakor sem poučen.«

Nekaj časa ni spregovoril, potem pa je dejal Jacku:

»Ali ne bi telefonirali Derricku Yaleu, Jack? Mislim, da bo Yale, ko mu boste povedali o pravkar doživetem dogodku, zelo presenečen.«

Toda resnica je presegala Parrovo domnevo. Kajti pol ure po strelu je Derrick Yale prihitel s tako naglico, da je bil videti, kakor bi se bil oblekel kar povrh nočne obleke.

Yale je poslušal Parrovo pripoved in potem dejal:

»Nimam vas namena žaliti, gospod inspektor, toda povem vam, da ste zadnji človek na svetu, o katerem bi si mislil, da bi ga rad spravil kdo s sveta.«

»Hvala vam,« je odvrnil Parr, ki je z okretno roko tepil levkoplaz na svoje lahko ranjene prsi.

Res vas nisem nameraval žaliti. Hotel sem samo reči, da je to odkrito izjavljati zadnja stvar na svetu, ki sem pričakoval, da jo bodo ukrenili. Yale se je globoko zamislil. »Tega ne razumem,« je dejal kot bi govoril samemu sebi. »Prav radoveden sem, zakaj je hotel vedeti. Govorim napreč o Talijsi Drummondovi. Davi me je namreč vprašala za vaš naslov,« je dejal. »Kot mi je znano, ni vašega imena niti v telefonskem imeniku niti v krajevem seznamu, kjer so imena in stanovanja vseh prebivalcev.«

»Kaj ste pa vi rekli?«

»Povedal ji nisem nič določnega. Toda pravkar sem se spomnil, da je lahko segla po mojem zasebnem adresarju, kjer bi z lahkoto prišla do naslova, ne da bi me za to kaj vprašala. Rad bi vedel, če ni tako tudi storila.«

Jack je globoko zavzdihnil.

»Bog svet, mr. Yale, pa vendar ne mislite s tem reči, da je miss Drummondova sprožila strel na mr. Parra? Če mislite to, potem vam povem, da je vaša domneva zelo smešna. Seveda. Ze vem, kaj mi boste odgovorili: ona je zlobna ter je zakrivila že vsakovrstno manjšo pregreško, toda s tem še ni rečeno, da je zločinka in morilka.«

»Imate povsem prav,« je odvrnil Yale epokratkem molku. »Dekletu delam krivico. In če sem se v resnici namenil, da ji pomagam ter ji dam priliko, da se poboljša, potem se mi zdi, da nisem ravnal prav. Mimogrede vam pa povem, da sem bil nocoj namenjen k vam, mr. Parr.«

Yale je potegnil iz žepa štirioglat papir in ga položil pred inspektorja na mizo. »Kakšen vpliv pa ima to na vaše živce?«

»Kdaj ste ga prejeli?«

»Čakal me je v poštnem predalu, toda čudno, nisem ga takoj opazil. Šele ko sem zdrvel iz hiše, da poiščem taksi, ki naj bi me pripeljal sem, sem ga zagledal. Ali ni to imentno?«

Znak, ki je bil na štirioglatem papirju, je bil obema možema že precej znan. Ob samem pogledu na rdeči krog se je Jack stresel. V notranjosti kroga pa je bilo zapisano:

»VI SLUZITE TISTIM, KI IZGUBLJAJO. SLUZITE RAJŠI NAM IN BOSTE PREJELI DESETKRAT VEČJO NAGRADO, ČE PA BOSTE NADALJEVALI S SVOJIM DOSEDANJIM DELOM, BOSTE UMRLI 4. PRIHODNJEGA MESECA.«

»Do takrat imate približno še deset dni časa,« je dejal Parr resno. Pri tem pa se je zdelo, da je nenadoma prebledel, bodisi zaradi te grožnje,« je dejal Derrick Yale dobre volje. »Moram prisesti dni,« je zamrmral sam pri sebi.

»Samo ob sebi umevno pa je, da se niti malo ne razburjam zaradi te grožnje,« je dejal Derrick Yale dobre volje. »Moram priznati, da jim po moji zadnji neprijetni izkušnji v uradu pripišujem skoraj nadčloveške zmoglosti.«

Odškodninska pravda zaradi sivih las

Ljubljana, 13. junija.

Gospa Lidija je tako srečna, da je lastnica lepe vile na nekem najsončnejšem in najidilnejšem kraju mesta Ljubljane. V njeno lepo sredo pa je kanila kapljica nesreče in žalosti. Prišlo je naposled tako daleč, da je dvignila pred okrajnim sodiščem veliko odškodninsko pravdo. Ozadje tej pravdi je pač ne- navadno in za ljubljanske dame zanimivo in na- peto. Sama gospa Lidija pripoveduje o tej pravdi približno tako-le in utemeljuje kratko:

»Stara sem 40 let. Vedno sem bila zdrava. Nikdar nisem čutila posledice kake bolezni. Kar so mi začeli sveti lasje. Sla sem k brivcu, ki ga sedaj tožim za odškodnino. Brivcu sem naročila, da mi lase primerno pobarva in trajno nakodra. Z aparatom mi je napravil ondulacijo. Imela sem aparat dalj časa na glavi. Pozneje sem začutila, da me je začelo ob straneh glave nekaj peči. Čez dva dni sem na glavi čutila srbenje, imela sem občutek, da sem opečena. Vratne žleze so mi zatekale. Pri če- sanju las sem imela močne bolečine in lasje so mi začeli izpadati. Napravilo se je mi tudi na glavi hraste. Sla sem k zdravniku. Zdravila sem se z borvazelinom. Izgubila sem mnogo las. Škodo na izgubi las cenim na 5000 din ali 1900 lir.»

Na sodišču je gospa Lidija zahtevala od brivca celotno odškodnino 8410 din takratne valute ali

3196.80 lir. Razvijala se je huda in draga pravda. Toženi brivski mojster Tone je ugovarjal in navajal dokaze, da nikakor ni mogel on zakriviti pri obto- ženki vseh, v tožbi navedenih bolečin na glavi in tudi ne izpadanja las. Pri obtoženki je uporabil brezhiben aparat in najfinišne barvilo las, ki ga je poprej že odobrilo takratno ministristvo za ljudsko zdravje v Belgradu. Njegova uslužbenka, tako je zatrjeval mojster, je zanesljiva in sama klijentinja, gospa Lidija se je izjavila, da ji je lase dobro po- barvala in jih nakodrala.

Sodnik, ki je vodil to pravdo, je zaslišal mnogo prič, med drugimi nameščenke brivskega mojstra, dalje nekega brivca kot izvedenca v stroki kodra- nja in dva zdravnika, ki sta podala mnenje, kako naj bi se bila resnično primerila nezgoda lepe gospe Lidije. Zdravnika sta izključila, da bi bila bo- lezen na Lidijini glavi posledica kake opekline z ondulacijskim aparatom.

Sodnik je Lidijino tožbo na plačilo omenjene odškodnine zavrnil in razsodil, da je gospa Lidija dolžna plačati tožencu od sodišča odmerjene pravd- ne stroške. S to zadevo se je pozneje bavilo tudi apelacijsko sodišče. Stroški so rasli. Sedaj je zade- va za brivskega mojstra ugodno končana. Pravda je gospo Lidijo veljala okoli 5000 lir. Take stroške lahko napravijo — sivi lasje!

Ko človek prisluhne zvonovom...

Resničen dogodek iz rakišniške dolinice

Kmet Alojzij je bolehal več tednov. Prišla je košnja, ko se nič ne vpraša, moreš ali ne, ampak moraš! Malo je že Alojzij okrevaj, pa je vzel koso in z ženo sta šla v soboto popoldne pokosit še tisto, kar je ostalo od prejšnjih dni. Za njima so se po- dili tudi njeni otroci, da bi kaj pomagali na trav- niku. S težavo je mož kosil, pa je le šlo. Pa se obrne k ženi, češ, naj gredo otroci domov, bodo pospravili v hlevu in okrog hiše za nedeljo...

Otroci so odšli, mož in žena sta kosila slabo uro od vasi, molče naprej zatopljena v slo in sto skrbil! Pa zaklenkajo rakišniški zvonovi, nazna- njajoč nedeljo. Mož se ustavi, nasloni na koso in pokliče ženo, češ, slišiš, kako lepo zvonijo naši zvonovi k nedelji...

»E, no,« ga zavrne žena, »saj jih ne slišiš prvič, kaj da se ti danes tako dopadejo!«

Kosila sta naprej. Kosa je pela svojo smrtno pesem travi in rožicam, kdo bi mislil, da tudi koscu. Čez nekaj časa zasliši žena čudno mrmljanje, ozre se na moža, češ, kaj pa želiš. Nič odgovora.

Kosa poje naprej — pa spet sliši žena čudne glasove, pogleda moža, ki vse bled drsi za koso. Zakriči, skoči k njemu in spodmakne koso, da ne bi mož padel na njeno ostrino. Mož leži hropeč na tleh ob kosi brez pogleda, brez besede. Žena ga pokliče, strese. Vse zaman. Reva ne ve, kaj sedaj, ali naj gre v vas po sosedo, ali kaj naj stori. Kriči,

vpije na pomoč, a kaj, ko sta v globoki dolinici. Nobenega glasu, nobenega človeka! Mož vidno po- jema. In glej, kaj premore ljubezen! Žena si na- loži umirajočega moža na ramena in ga nese po strmini na vrh. Večkrat peša, omagaže, solze za- livajo njene oči, nevarno je, da padeta.

Vse moči napre žena in prinese moža v vas. Strašna njena pot z možem, očetom šestčlanske družine! Sosedje pridejo, svetujejo in majojo z glavami, žena pa, zmučena do smrti, bdi ob možu, moli in gleda moža in otročičke. Mož začne dihati počasneje. Žena prižge blagoslovljeno svečo in iz ust se ji izlije molitev »Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpustimo svojim dolžnikom«. Po- slednjo solzo mu obriše — in pokropi mrtvo truplo z blagoslovljeno vodo.

Otročiči so se zbrali okrog matere in niso raz- umeli, zakaj joče danes mama. Sinček Lojzek pri- jema očetovo roko in si želi rog z oslo, ki je ostal očetu zvest do smrti...

Takrat zaklenkajo zvonovi nedeljsko jutro. Že- na se spomni, kako je mož včeraj občudoval zvonje- nje, sedaj pa so mu zapeli smrtno pesem.

Tako se človeku mnogokrat dozdeva, da mu danes zvonovi tako lepo done, prisluhne milodo- nečim zvokom, ki ga opominjajo, da je Bog lastnik življenja in da je le On upravičen isto vzeti.

Izid tekmovanja pevskih zborov

Ljubljana, 12. junija 1942.

Tekme, ki so se začele dne 25. maja in se nato nadaljevale, so se končale dne 10. junija s temi izidi:

Ljudske šole:

1. Mešana prva ljudska šola 50 točk; 2. prva ženska ljudska šola 49.55 točk; 3. druga moška ljud- ska šola 49.50 točk; 4. tretja mešana ljudska šola 49.45 točk; 5. druga ženska ljudska šola 48.95 točk; 6. prva moška ljudska šola 48.50 točk; 7. četrti me- šana ljudska šola 46.35 točk; 8. druga ljudska me- šana šola 46.30 točk; 9. tretja moška ljudska šola 46.15 točk; 10. šesta mešana ljudska šola 45.40 točk; 11. peta mešana ljudska šola 43.75 točk; 12. tretja ženska ljudska šola 43.45 točk; 13. četrti moška ljudska šola 43.40 točk.

Mešanske šole:

1. Druga mešanska mešana šola 48.85 točk; 2. prva mešana mešanska šola 46.15 točk; 3. druga ženska mešanska šola 46 točk; 4. prva ženska me- šanska šola 45.60 točk; 5. druga moška mešanska šola 42.40 točk; 6. tretja mešana mešanska šola 41.70 točk; 7. prva moška mešanska šola 38.20 točk.

Srednje šole:

1. Klasična gimnazija 49.27 točk; 2. tretja mo- ška realna gimnazija 49.27 točk; 3. druga moška re- alna gimnazija 48.20 točk. Klasificirani nista prva moška realna gimnazija in četrti moška realna gimnazija.

Nagrade in izpričevalo:

Prva mešana ljudska šola, druga mešana me- šanska šola in klasična gimnazija ob enem s tretjo moško realno gimnazijo so ob enakem številu gla- sov dobile diplomu prve vrste. Prva ženska ljudska šola, prva mešana mešanska šola in druga moška realna gimnazija so dobile diplomu druge stopnje. Druga moška ljudska šola in druga ženska mešan- ska šola sta dobili diplomu tretje stopnje. Enaki izkazi so bili razdeljeni učiteljem pevskih zborov. Zavodi, ki so dobili diplomu, bodo še prejeli na-

grade v denarju, in vsem šolam, ki so sodelovale pri tekmah, bodo izdana posebna izpričevala.

Končni radijski prenos:

Kot krona vsega tekmovanja je bil dne 10. ju- nija v Matici v koncertni dvorani ELAR-ja radijski prenos izbranih narodnih pesmi, ki so jih izvajali zmagoviti pevski zbori v navzočnosti Podprefekta, ki je zastopal Visokega komisarja, Tajnika in Zvez- nega / Podtajnika, / Podpoveljnika glavnega stana GILL-a, uradnikov Visokega komisariata, Kralje- vega župana in Kraljevega podžupana Ljubljane, Kraljevega šolskega komisarja, voditeljev vseh vrst in stopenj krajevnih šolskih zavodov.

Kaznovani obrtniki in trgovci

Urad za nadzorstvo cen na Visokem komi- sariatu objavlja kazni, ki so bile izrečene od okrajnega kapitanata v Ljubljani za mesec maj: Za prepovedano prodajo manufakturnega bla- ga: Vladislav Marko, Radatevič, na 300 lir globe in zaplenitev blaga. Za prepovedano prodajo bisko- tov Setine Davorin, Vrhnik, na 300 lir globe. Ker ni prijavil prašiča Dovjak Leopold, Dobrova, na 500 lir globe. Ker niso prijavili posmenal- nika: Suhadolnik Fran, Borovnica, Svigelj Helena, Borovnica, Zupančič Ivan, Stari trg 8, na 100 lir globe. Ker ni izstavila cen Kostić Frančiška, Be- ke, na 100 lir globe. Za neprijavljeno žito Tomšič Vinko, Vrhnik, na 100 lir globe. Za klanje pra- šičev brez pooblastila: Rimar Franc, Dobrova, na 500 lir globe, Bolta Anton, Smerberje, na 100 lir globe. Za prodajo po previsokih cenah: Jare Fani, Orle 3, kaznovana s 7 dnevi zapora in na 228 lir globe, in Robežnik Ivan, Ljubljana, Vič 401 a, na 15 dni zaporne kazni. Za prodajo kruha brez na- kaznice Suligoi Benedikt, pek, Ljubljana, Šmar- tinska cesta 64, na 500 lir globe. Ker je uporab- ljal živilsko nakaznico za mast kljub temu, da jo je imel Petrič Silvester, Ljubljana, Karlovska cesta 10, na 300 lir globe in zaplenitev 4 kilo- grame masti.

France Gorše:
Zemlja in nebo.

Vodstvo po umetniški razstavi kiparja Franceta Goršeta in slikarja Mihe Ma- leša bo v nedeljo, 15. t. m. ob 11 v Jakopi- čevem paviljonu. Vodil bo akad. slikar prof. Mirko Šubic. Ker je naše občinstvo, ki tako živo spremlja pojave v slovenski umetnosti, pokazalo že v prvih dveh vodstvih toliko po- zornosti tej zanimivi razstavi, zato tembolj opozarjamo vse ljubitelje naše umetnosti, naj se udeležijo v nedeljo vodstva v čim večjem številu! Opozarjamo tudi vse imetnike perma- nentnih vstopnic na vodstvo. Pazite na številke vstopnic — izmed vsakih 50 bo izžrebana po ena umetnina, ki je na ogled v razstavnih pro- storih!

Kurite s koksom!

Ljubljana, 13. junija.

Koks je kurivo, ki gori počasi in brez saj. Pri kurjavi s koksom je pa treba najprej podkuriti z drvini ali premogom, torej ravnati prav tako kot smo vajeni pri kurjavi s premogom. Na žerjavico ali pa še med gorenjem drv naložimo približno sa- mo polovico toliko koka kot bi v tem primeru na- ložili premoga. Koks ima namreč dvojno kurilno vrednost naših premogov, zato ga pa porabimo tudi manjšo množino.

Toda ne samo zaradi manjše porabe koka, temveč tudi zato ne smemo naložiti več koka na žerjavico, da ne pokvarimo peči. Naše peči in š- tedilniki so namreč zgrajeni za uporabo slabih do- mačih premogov in ne bi zdržale prevelike vročine gorečega koka. Lončene ploščice bi razpokale, stiki med njimi bi se pa razširili. Zato moramo paziti, da ne nakladamo naenkrat, temveč v majhnih mno- žinah raje po večkrat. To velja za vse lončene peči in štedilnike. Gašperčki, peči za trajno gorenje ter sploh železne peči in centralne kurjave pa so ide- alne naprave za uporabo koka.

Če smo zjutraj zakurili s koksom, bomo imeli v peči ves dan žerjavico, ki počasi tli — premog pa izgoreva hitro, zato ga moramo neprestano do- kladati, če hočemo, da nam popolnoma ne ugašne. Enako dobro se rabi koks tudi v Lutzovih pečeh, obdanih z železnim plaščem. Glavno pravilo pri kurjavi s koksom pa je: Ne nakladajte naenkrat več koka kakor samo polovico toliko kot bi pora- bili premoga!

Mestna plinarna ima sedaj še dovolj koka na razpolago ter zato lahko vsem priporočamo, da se že sedaj poleti z njim založe, če je koks suh. Ob času, ko so železniške proge preobremenjene z dru- gimi transporti, moramo v prvi vrsti rabiti kurivo, ki ga imamo v mestu. Zaloga kuriva v kleti je pač najboljša jamstvo, da bomo imeli pozimi prijetno toplo domovanje.

Ljubljana

Koledar

Danes, sobota, 13. junija: Sree Mar.
Nedelja, 14. junija: 3. pb. Bazil.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Piccoli, Tyr- ševa c. 6; mr. Hočvar, Celovška c. 62; mr. Gar- tus, Moste-Zaloška cesta.

Nedeljsko zdravniško službo bo opravljal od sobote od 20 do ponedeljka do 8 zjutraj mestni višji zdravnik dr. Ahčin Marjan, Korytkova 18, telefon 3624.

Kdor se ni oddal prijave posevkov žita, fižola, krompirja in lana, naj jo nenudoma prinese v sobo št. 35 mestnega gospodarskega urada v Beethovnovi ulici št. 7, ker po 15. ju- nija mestni gospodarski urad ne bo mogel več sprejemati teh prijav. Še posebej pa opozar- jamo kmetovalce, da jim letos tiskovine ne bodo dostavljene na dom kot lani ter morajo sami priti ponje.

Državnim upokojevcem v vednost. Društvo državnih in samoupravnih upokojevcem v Ljub- ljani je v svojem društvenem glasilu »Upokoje- nect« z dne 10. junila t. l. v celoti objavilo pri- javni obrazec, sestavljen od Visokega Komisar- jata za ureditev položaja upokojevcem. Ta obra- zec bodo blagajne, ki izplačujejo pokojnine držav- nim upokojevcem, v kratkem razposlale vsem državnim upokojevcem in upokojenkam v izpol- nitev in vrnitev v določenem roku 15 dni. Da ne bodo delali upokojevcem vpisi v obrazce težav, je smatralo društvo za potrebno, obrazložiti in pojasniti v »Upokojevcem« prav vse vpise v ta pri- javni obrazec. To društveno glasilu pa se dostav- lja izključno samo društvenim članom in to brez- plačno. To za vse upokojece vgažno številko »Upokojenec« lahko dobijo izjemoma tudi nečla- njeni državni upokojevi v društveni pisarni: Wolfova ulica št. 10-11, dopoldne med pol 10 do pol 12 dopoldne proti plačilu 1.50 lire.

V ponedeljek bo izšel znameniti detektivski roman

Skrivnost dr. Fu-Man-čuja

Kupujte, berite knjige »Slov. knjižnice«. S tem opravljate dobro kulturno delo, pa tudi socialno — saj te knjige dajejo delo in kruh številnim grafičnim delavcem in njihovim družinam.

Knjige dobite v vseh knjigarnah in trafikah

V spomin pokojnega inž. Franceta Stareta, ljubitelja slovenske umetnosti, sta poklonila 3000 lir za tiskovni sklad revije »UMETNOST« družina inž. Bonačić iz Spalata in g. Radovan Stare, trgovce iz Ljubljane. Uredništvo »Umet- nost« se plemenito darovalcem iskreno za- hvalljuje!

COMM. ALFONSO CAMAGNA

Casa fondata nel 1900 Ustanovljeno t. 1960
Commissioni Espor Poverienistva - Izvo-
tazioni Rappresen Poverienistva - Izvo-
tanze - Depositi - Tra Skladišča - Zastopar-
sporti Assicurazioni ništva - Zavarovanje
NAPOLI - Via Arte della Lana 18

Zadnji dan cepljenja zoper davico je današnja sobota, ko se ob 17 prične cepljenje v šoli na Barju, hkrati pa spet tudi v Mestnem domu za vse tiste, ki iz kateregakoli vzroka doslej niso mogli pripeljati ali poslati svojih otrok cepit zoper to nevarno bolezen. Ponav- ljamo, naj starši ta teden cepljenih otrok pa- zijo, da bodo natanko čez 14 dni pripeljali otroke drugič cepit na iste prostore, ker samo eno cepljenje ni dosti učinkovito.

Ravnateljstvo IV. moške realne gimnazije v Ljubljani vabi vse učence VI.-a razreda, ki so v tem šolskem letu morali prekiniti redni pouk, da se zglasijo v soboto, 13. junija ob 10 v gimnaziji.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Sobota, 13. junija ob 17: »Romeo in Julija«.

Red A.

Nedelja, 14. junija ob 17.30: »Sola za žene«.

Izven. Znižane cen od 12 lir navzdol.

Opera:

Sobota, 13. junija ob 16.30: »Carmen«. Red B.

Gostovanje Elze Karlovčeve.

Nedelja, 14. junija ob 15: »Evgenij Onjegin«.

Izven. Znižane cene od 13 lir navzdol.

V. HEISER

18

Zdravnik gre križem svet

Tako smo si z najhujšimi darovi in z udeležbo pri njihovih slavnostih po- lagoma pridobili prijateljevost nekri- stjanov ter jih spravili k redu in spo- štovanju zakonov. Dolgo, dolgo pa je trajalo, preden smo odpravili soyra- štvo, ki je vladalo med posameznimi plemeni. Nekeč smo prišli k Ifugaojem in izvedeli, da so zasačili igoroziškega jetnika, ki se jim je hotel izmuzniti iz zapora in ga je straža hudo ranila ter mu celo polomila kosti. Da ne bi več tvegali podobnih dogodkov, so reveža uklenili.

Dr. Strong je obiskal in zdravil jet- nika ter izjavil, da bo živel le še ne- kaj ur, kvečjemu deset. Ker je bila vsaka možnost pobeza izključena, je moj tovariš zahteval, naj mu enamejor verige. Spravil ga je na verando po- veljstva stražarjev, da bi lahko umrl v miru. Ker pa je vedel, kako silno Ifugaoji sovražijo Igorote, je kapetan Galman stražo dal strogo zapoved, naj jetnika ne mučijo. Kadar dobi kak Ifugao izrečen ukaz od svojega povelj- nika, se vedno pokorava.

»Nekaj časa je bilo vse mirno: stra- ža je hodila sem pa tja pred poveljni- kovo hišo, v kateri je bil guverner Pack in se bavil z nekimi računi. Ko

je nenadoma zaslišal neki šum, je po- vzdignil oči in zagledal jetnika, ki so ga imeli že za mrtvega. Jetnik se mu je s sploščenim bajonetom. Guverner se je s krčevitim in skoraj nagonim skokom pognal skozi okno in zaklical straži: »Streljaj! Streljaj!«

Straža se ni prav nič zmenila za to in se je mirno sprehajala gor in dol. Guverner je spet stekel v hišo, a »umi- rajočič« je bil kmalu za njim, tako da je moral znova skočiti skozi okno. — Rjava divjaska postava mu je bila stalno za petami. Tako se je tekma nadaljevala: hitela sta mimo straže skozi vrt, nato nazaj v hišo, potem pa znova skozi okno. Back je bil precej zajeten dedec, ki se je hitro upeljal, tako da se mu ne bi posrežilo doseči dovolj velikega naskoka pred jetni- kom. In res je jetnik, čeprav je bil hudo ranjen, hudo prišel za njim in bi ga bil zagrabil, da ni prišel vmes kapetan Galman, ki ga je priklical ne- navadno brušč.

»Za Boga svetega, recite straži, naj strelja!« je zaklical guverner ves za- sopel. Kapitan je dal povelje in stra- žar je precej prislomil puško ter jet- nika ustrelil v glavo. Nato je položil puško spet na ramo in mirno povzel

svojo pot gor pa dol, kakor da se ni nič zgodilo.

Vedenje teh Ifugaojev je bilo iz- jemno. V splošnem so pa bili močje tega plemena najboljši žandari in v vsakoletnih strelskih tekmah so bili vedno zmagovalci. Ko so prišli Ameri- kanci, so bili domačini še v Adamovi uniformi in vlada se je pri nabiranju svoje oborožene sile morala ozirati na stare šege. Ifugaoji so bili močno na- vdušeni za jopiče s svetlimi gumbi, a o hlačah in čevljih niso marali prav nič slišati.

Brž ko se je zdravstvena služba temu ljudstvu prikupila, so učitelji za- čeli razvijati svoje delo. Mladi Igoroti so se v kratkem času naučili anglešči- ne, šole so se hitro razširile in hribov- ski domačini so čisto sami gradili svo- ja šolska poslopja ter pridno pomagali, ne da bi jim kdo kaj plačal za to.

Obetavne učence smo pošiljali na učilišče in zdaj že poučujejo svoje rojake.

Ko so bile ustanovljene šole, so jele razvijati svoje delo tudi cerkve, kato- liška in protestantske, ter si pridobivati poganška sroa.

Na najnižji stopnji človeške omike je bilo plemo negritov. Negriti so bili raztreseni ostanki izumirajočega ple- mena, ki je nekoč zavzemalo vse fili- pinsko otočje: bili so pritiklavci z de- belimi ustnicami, navznoter ukrivljeni nogami in z gosto škodranimi črni- mi lasmi. Mnogi so nosili tudi kodra- ste brade. Imeli so nesorazmerno dolge

roke kakor afriški pritiklavci. Da so bili pravi zamorci, je dokazovala po- vezanost nosnega hrustanca, dočim je ta pri vseh drugih plemenih preklan.

Glede zdravstvene pomoči nismo s temi krotkimi in plašnimi človečki ravnali drugače, ko s srnami v gozdih. — Niso govorili ne španski ne angleški, marveč le neko svoje čudno narečje. Niso imeli koč z drevesnim lubjem so si uredili nekatere zaklone. Rabili so loke in puščice, ki so jih namazali s smrtnim strupom; pravili so, da si bil obsojen na smrt, če ti je taka puščica le malce ogrebala kožo. Kakor Yapi so si z ošljenimi kosi bambusa narezo- vali kožo in z blatom odrgnili rane, tako da so dobili prav vidne brazgo- tine. Bili so čudoviti gozdarji, a dru- gega niso znali. Filipinci so jih sku- šali uporabiti kot hlapce, a po značaju niso bili kaj voljni za tako življenje. Čeprav se sami niso bavili s suženj- stvom, so vendar prodali svoje sinove kot sužnje, kadar jih je glad zaradi njihovih neprevidnosti prisilil v to. — Včasih so prišli v obdelane okraje in pri žetvi pomagali, da so si zaslužili riža. Sicer so se preživljali z divjači- no, sadeži in koreninami.

Majhna skupina takih negritov se je naselila blizu karantenske postaje na pobočju vzpetine Marivelesa, kjer sem se ob nedeljskih popoldnevih spre- hajal. Ko sem nekoč spet tam pohajal, sem prehodil po stezi kake štiri kilo- metre, kar srečam docela golo deset- letno deklico, ki je bila iz tega rodu.

»Dober dan!« sem raztreseno dejal. Zdelo se mi je, da nisem dobro sli- šal in da bi se prepričal, sem jo vpra- šal: »Kaj bi rada imela?«

»Sladoled s čokolado,« je precej od- govorila.

Takoj bi bil ustregel njeni skromni želji, če bi bil mogel. Po spraševanju sem izvedel, da je bila ena izmed ti- stih, ki so jih pokazali na razstavi v St. Louisu l. 1903, kjer se je naučila govoriti angleško kakor vsaka ameri- ška deklica.

Glavar te plemenske skupine je bil precej šaljiv starček, ki je kot znak svoje častitljivosti nosil starinski cilin- der, ki mu ga je nekoč podaril neki španski uradnik; to pa je bila tudi vsa njegova obleka. Zame je ostala večna skrivnost, kako ga je kljub stalni vro- čini in vlagi tako dobro ohranil. Z leti se mu je cilindar sicer nekoliko ogulil in zamazal. Worcesterja je ta poglavar tako zabaval, da mu je iz Amerike pri- nesel nov cilindar in mu ga podaril.

Prva leta svojega bivanja na Fili- pinih sem redkokdaj prišel v stik z južnimi otoki Mindanao in Yolo ter drugimi mohamedanskimi deželami, ker so bile pod vojaško upravo in so torej opravljali zdravstveno službo v teh krajih vojaški zdravniki. Civilna uprava pa je vedno težila za tem, da bi razegnala svoje področje tudi na te dežele, brž ko bi bile pomirjene. A to je bilo težko, ker so Španci stoletja trdo z njimi ravnali, pa tudi naša voj- ska in mornarica sta šli po istih potih.

Andrejčkov
J o ž e:

Zalost in veselje

R o m a n
v s l i k a h

Risal Jože Beranek — Besedilo priredil Mirko Javornik

682.

Nekega dne se je Aleš z očelom in materjo pripeljal po poti, ki drži za Savo do Grmarjeve koče. Srečali so starega moža, ki je vlekel precej debel smrekov robač. Aleš je stopil z voza, pozdravil moža in ga vprašal, če ga kaj pozna. Starček je zmajal z glavo. »Ali se še spominjate Aleša?« je spraševal ohi naprej. »Aleš?« je dejal mož, »ja, v vojaške so ga vzeli, potem nisem več slišal o njem. Škoda fanta!«

683.

»Aleš stoji pred vami,« se zasmije Aleš in mu stisne roko. Peter Grmar — to je namreč bil stari mož — pa mu kar ni mogel verjeti. Ogledoval si ga je in ga spoštljivo vikal. »Nič me ne vikajte, Peter,« mu je rekel Aleš. »Aleš je tu z dušo in telesom. Poglejte, še zdaj imam okoli vratu svetinjico, ki ste mi jo ohranili, ko ste me našli v gozdu. Z njo sem našel očeta in vse svoje domače.«

684.

»Je že res, že res,« reče Peter in obliče mu zažari od veselja. Prijela sta se za rame in si ganjeno gledala v oči. »O ti preljubi moj Aleš,« je govoril starček, »da je le spet vidim. Kako mi je bilo dolgačas, ti ne morem povedati.« In pobožal ga je z velo desnico kakor pred dolgimi, dolgimi leti, tedaj, ko je Aleš odhajal k vojakom in ko sta se z rednikom poslednjič videla.

Podmornice — od najmanjših do največjih

»Nikdar ni mogoče dovolj pohvaliti podmorničarjev zaradi njihovih naporov in pripravljenosti na žrtve«

Tehnični strokovnjak piše v zadnji številki »Illustrazione del popolo« o podmornicah in njihovi veliki vlogi, ki jo igrajo v sedanjem pomorskem vojskovanju. V začetku poudarja, kako danes italijanske in nemške podmornice ogrožajo plovbo ne samo po morjih okrog Evrope, pač pa tudi že ob vsej ameriški atlantski obali od Kanade do Brazilije. Prikradla da so se zaradi velikega poguma podmorničarjev tudi že v nekatere reke in tudi tam že potapljaajo sovražniške ladje.

Potem govori o podmorniških »remizah«, tistih edinstvenih oporiščih, ki so jih Nemci zgradili ob zahodni francoski obali tako trdno, da jim nobena sovražniška bomba ne more do živga. Kakor smo v eni zadnjih številk našega lista pisali, služijo te podmorniške »remize« ne samo kot varna zavetišča, kamor se podmornice zatekajo po izvedenih nalogah zunaj na odprtem morju, pač pa tudi kot popravilnice in oporišča, kjer se lahko založe z vsemi stvarmi, ki jih na dolgi vožnji po morju potrebujejo, da lahko prevozijo ogromne daljave, ne da bi jim bilo treba med potjo kje pristajati in se prekrbeti z nafto, hrano, vodo in drugimi potrebščinami. Tudi pa italijanski strokovnjak preide na opisovanje raznih vrst podmornic ter med drugim pravi:

Dolga doba podmorniške »neodvisnosti«

Približno 5000 km je daleč od francoske obale do Novega sveta, dobrih 8000 km pa je do obrobni morij ob Srednji Ameriki. To se pravi, da mora podmornica, ki hoče priti do ameriške obale, tam ostati nekaj časa na preži in se potem spet vrniti v svoje oporišče ob francoski obali, narediti okrog 20.000 km poti, ne da bi bila med vsem tem časom odvisna od kakšnega drugega oporišča. To je tako rekoč doba njene popolne »neodvisnosti«, avtonomije.

Vse podmornice pa niso takšne, da bi lahko vzdržale čisto samostojno tako dolgo vožnjo, ker so bodisi premajhne, da bi vzele s seboj zadostne količine raznih potrebščin, nafte, streliva, hrane za posadko in drugega, ali pa niso tako močno zgrajene, da bi vzdržale dalj časa vodni pritisk sredi oceana. Najmanjše podmornice, to so tiste, ki se drže bolj obale in svojih prvotnih oporišč, lahko naredijo do 10.000 km dolgo pot, ne da bi jim bilo med tem treba kje pristajati in se znova zalagati. — Neprimerno

večje razdalje pa lahko čisto samostojno prevozijo največje podmornice. Te lahko naredijo tudi od 15.000 do 20.000 milj, kar bi ustrezalo razdaljam od 27.000 do 33.000 km. — So pa še druge podmornice, zgrajene nalašč za dolge vožnje, ki bi lahko plule

enkrat in pol okrog zemlje

ne da bi bile navezane na kakšno vmesno pristajališče, kjer bi se založile znova z nafto, hrano, vodo in drugim. Te številke pač dokazujejo, kako izpopolnjeno je danes to podmorsko »orožje«.

Pomorski strokovnjaki so znali izkoristiti srednjo točko do 2000 ton in zgraditi takšne podmornice, ki so sposobne izrednih stvaritev. (Samo podmornice-križarke, ki so skoraj že čisto izginile iz vojnih brodovij, imajo večjo tonažo.)

»Obrežne« in »oceanske« podmornice

Na podlagi tonaže delimo podmornice v majhne, ki imajo do 500 ton, srednje od 700 do 900 ton in velike podmornice od 1000 do 2000 ton. Razdelili bi jih lahko tudi samo v dve vrsti, in sicer v »obrežne«, to je takšne, ki se morajo držati bolj obale ozir. manjših obrežnih morij, ter »oceanske« podmornice, ki so sposobne pluti tudi po širnih oceanih. Prve imajo do 900, druge pa do 2000 ton.

Izreden napredek v zadnjih letih

V nekaj zadnjih letih se je »samostojnost« podmornic izredno povečala. Namesto pojma »samostojnost« bi pri podmornicah lahko rabili izraz »akcijski« radije oziroma z drugo besedo razdaljo, ki jo podmornica lahko prevozi, ne da bi se ji bilo treba znova oskrbeti s potrebščinami. Akcijski radij pa je v pomorski vojni tudi danes ena najvažnejših stvari.

Samostojno nastopanje podmornice zavisi od različnih čimlov, zlasti pa od njene prostornosti in hitrosti, s katero lahko plove. Čim večja je podmornica, tem večje količine pogonskega goriva, hrane, vode, streliva in drugih potrebščin lahko vze s seboj in tem več imajo prostora tudi mornarji, ki tvorijo njeno posadko. Pri vsaki ladji je hitrost preračunana tako, da je za vsak prevožen kilometer poti količina potrebne nafte znižana na najnižjo mero. To moramo imeti vedno pred očmi, ka-

dar govorimo o »samostojnem« nastopanju podmornice.

Gotovo je, da

življenje na podmornici

tudi na večji, »oceanski«, ni preveč udobno. Prostor v podmornici je zelo omejen, naravnost skopo odmerjen. Večino tega notranjega prostora zavzemajo krmariji, električni in drugi motorji, torpida in torpedne cevi. Z izredno duhovitostjo so tehnični strokovnjaki znali zboljšati življenjske pogoje in okoliščine, v katerih mora živeti posadka. Podmornice imajo majhen prostor za častnike, zložljive poste-

lje, miza, stoli z naslonjali, ločene kovinate omarice, umivalnica s prho, stene pa so naravnost posejane z majhnimi, vanje vdolbenimi predalčki. Po »oceanskih« podmornicah so prostori razmeroma dosti večji in zato tudi vožnja dokaj udobnejša. Posadka ni preveč stisnjena in se ji ni treba dušiti v premajhnih prostorih. Mornarji spijo v udobnejših posteljah ter jedo pri mizi. Vse to dosti pripomore k telesni odpornosti moštva, ki tako lahko precej dlje zdrži zunaj na odprtem morju. Kljub temu — končuje svoja izvajanja omenjeni strokovnjak — pa ne morejo biti nikdar zadosti pohvaljeni podmorničarjevi naporji in njegova pripravljenost na žrtve.

Kruh iz prsti

Kruh iz same moke, morda mešan s krompirjem, to bi na vse zadnje še šlo. Toda kruh iz prsti, to je pa že malo preveč. Pa vendar žive na Javi in Sumatri nekatera plemena, ki si pečejo kruh, pri katerem namesto moke uporabljajo neke vrste prst, ki jo je v tistih krajih dovolj. Ta svojevrstna prst ima nekak sladkokokus in zato na vse zadnje res ni preveč čudno, da je javansko ali sumatransko domačinom padlo v glavo, da so začeli peči iz te naravne »moke« kruh. Krušno prst najprej

lepo presejejo, da je »moka« čim finejša, jo zamesijo z vodo ali z mlekom, povaljajo, zavijejo v tanke drevesne liste ter vsade v peč. Pečen kruh iz tiste prsti je opekasto rdeče barve, in celo tuji, ki so se kdaj mudili pri javanskih in sumatranskih domačinih, pravijo, da je še nekak okusen. O njegovi hranilni vrednosti pa do zdaj še ni mogoče povedati. Češar natančnejšega ker do zdaj tega kruha še niso kemično preiskali.

Maharadža, ki ga je »začarala« lepa Janki

Dawas je majhna država sredi Indije. Mir in red sta vladala tam vse dotlej, dokler ni nekega dne lahkomišlno življenje maharadža Tukojija Rao Puara pognalo v bedo in stisko vse njegove majhne države. Tukoji je stopil na prestol svojih prednikov, ko je imel komaj 11 let. Po nekaj letih vladanja, mu je angleški kralj Jurij V. podelil naslov »sir«. Potem se je poročil s sestro kolapurskega maharadža in imel z njo sina, prestolonaslednika Vikram Singa.

Leta 1928, so angleške oblasti, ki so budno pazile na to majhno državo sredi Indije ter na njenega vladarja, opazile, da se je Tukoji do ušes zaljubil v neko plesalko po imenu Janki. Do tu je bilo še vse v redu. Čez nekaj časa pa se je pokazalo, da je maharadža popolnoma izgubil glavo.

Lepa Janki je imela malega suverena čisto pod svojo oblastjo in kmalu je z lahkomišelnim življenjem pognala ne samo svoje lastno premoženje, ki ga ni bilo malo, pač pa tudi državno lastnino. Zanj so morali zgraditi razkošno urejeno palačo. Janki je bila vedno bolj zahtevna tako, da je nazadnje pognala na rob

propada celo svojega moža, maharadžo Tukojija. Ta se je zbal neljubih zapletljajev z angleško vlado in je nazadnje prišel do prepričanja, da bo še najbolje, če jo popilja v tujino. Res so ga odstavili in mu priznali majhno pokojnino. Tukoji pa je to ponudbo odklonil. Vztrajal je pri tem, da je njemu odmerjena pokojnina daleč premajhna za kritje lastnih potreb. Ker pa ga le niso hoteli uslišati, je začel z gladovno stavko. Celih 75 dni ni pokusil drugega kot nekaj sadja in mleka. Ko je videl, da se tudi za njegovo gladovno stavko nihče preveč ne zmeni, se je vdal v svojo usodo. V svojo obrambo pa je vztrajno zatrjeval, da ga je bila lepa Janki, ki ga je seveda med tem tudi že zapustila, »začarala«.

Tako je zasedel prestol v državi Dawas mladi prestolonaslednik Vikram, ki je imel pač težko delo, da je svoji vladarski hiši spet vrnil dobro ime, katero ji je vzel njegov oče Tukoji, ki je zdaj tudi že umrl, zapuščen od vseh in od samega sebe.

»SLOV. DOM« v vsako hišo!

Veličastna doba morskih križarjenj

Tudi je renesansa povsod podesetorila željo po znanosti. Trije nagibi: krščanska vera, želja po dobičku in znanstveno nagajenje so gnali na neznana morja največje odkritelje zemeljske zgodovine. Dve rasi, ki sta bili ločeni od začetka sveta, sta se spoznali. Na vsej zemlji pa je najbolj sijala slava Evrope.

Portugalska in Španija si delita neminljivo slavo pri tem napredku človeštva. V zadnjih dvajsetih letih XV. stoletja in v začetku XVI. so največji mornarji napravili najčudovitejša potovanja. Veliki Portugalci so pluli proti jugu, da bi dosegli Indijsko morje. Diego Cao je prišel 12 stopinj preko ekvatorja. L. 1486 je plul Bartolomej Diaz že mimo rta Dobre nade. Malo za njim sta dosegla Covilham in Paiva Indijsko ocean. L. 1488 je Vasco da Gama plul mimo Natala in Melinde prav do Kalkute. Pot proti deželam zlata, svile in dišav se je odpirala.

Genovčan Krištof Kolumb, ki je bil po rodu s Korzike, je hotel te dežele doseči preko zapada. V službi Španije je naredil štiri nepozabna potovanja. 13. oktober 1492 žari skozi stoletja. Kolumb je največji odkritelj vseh časov in njegova križarjenja najslavnejša, četudi so se drznili nekateri zgodovinarji zanikati genij velikega oceanskega admirala in so šli celo tako daleč, da so njegovo odkritje pripisovali njegovemu spremljevalcu Martinu Aloyzu Pinzonu, ki je v resnici svojega poveljnika le izdal in je bil dezertir.

L. 1493 je bula papeža Aleksandra VI. podelila vso zemljo in njena bogastva dvema španskima vladarjema: Portugalski Vzhod in dišave, Španiji pa Zpad z njegovimi srebrnimi in zlatimi rudniki. Meja je potekala sto milj vzhodno od Azorov in jo je bilo treba spoštovati, sicer je pretila kazen izobčenja.

Španija je nadaljevala svoj zmagoviti pohod, Portugalska pa je pohlepno branila svoj monopol v trgovini in izrivala Arabce iz

indijskih pomorskih poti. Alep in Aleksandrija sta bila uničena, Benetkam pa je bila onemogočena trgovina z Vzhodom.

Veliki morski raziskovalci XV. stoletja so dali poleta poznejšim križarjenjem. Portugalci so storili prave čudeže. V začetku XVI. stoletja je Alvarez Cabral, ki je pluh vzdolž Afrike, zaplul na odprto morje, da bi se izognil tornadam in je tako slučajno dosegel obale Brazilije. Cortoreal je mislil, da bo med Novo zemljo in ameriško celino prišel v Indijo, če bo plul proti zapadu. Mornarji iz Lusitanije¹⁶ so mimo Sv. Helene, Ascensiona¹⁷, Tristao da Cuncha¹⁸, Madagaskarja, Jave, Sundskih in Moluških otokov pripluli leta 1517 prav do Cantona in l. 1542 celo do japonskega otočja.

Tudi Španci niso prav nič zaostajali za Portugalci. Veliki mornarji so nadaljevali delo Krištofa Kolumba. Na Antile so prišli: Bastidas, La Cosa, Alonso de Ojeda; mimo Brazilije pa so dosegli obale Pacifika: Pinzon, Partij de Veragua, Nunez de Balboa. Veliki konkvistadorji so razširjali Kristusovo vero, a iskali so dragocena ležišča. Več kot petdeset let so delovali Ponce de Leon na Floridi, Fernand Cortez v Mehiki, Alvarado v današnji Nicaragui, Pizarro v Peruju, Valdivia in Mustado v Čileu, Orellana pa na reki Amazoni.

Ze dolga časa so vedeli, da ti kraji niso v Aziji, pač pa, da je to nova zemlja in neupravičeno so jo imenovali Amerika.

Velika misel Krištofa Kolumba je še vedno živela. Čujte s kako čudovitim, a tragičnim križarjenjem so izvršili njegov genialni načrt.

Karel V., španski kralj, ki je hlepel po slavnih dejanjih, je l. 1519 zapovedal: »Ferna Magalhaens¹⁹ je imenovan za vrhovnega poveljnika petih ladij. Odpluje naj iz Seville vedno v zapadni smeri na Moluško otočje, potem naj se vrne prav tako preko zapada. Vsem nevernikom naj prižgo luč prave vere.«

¹⁶ Lusitania — je staro ime za Portugalsko.

¹⁷ Ascension — je angleški otoček v Atlantiku.

¹⁸ Tristao da Cuncha — tudi angleški otok v Atlantiku.

¹⁹ Magalhaens (portugalsko) — Magellan.